برگزاری هفته قطر

سیدعباس صالحی، وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی، در دیدار با سعدبن‌عبدالله آل‌محمودالشریف، سفیر قطر در ایران پیشنهاد کرد هفته فرهنگی قطر در ایران برگزار شود و از ظرفیت‌های نشر، رسانه، سینما و هنر ایران برای گسترش همکاری‌های دو کشور بهره بیشتری گرفته شود. به گزارش ایسنا، صالحی همچنین بر نقش رسانه‌ها در بهبود تصویرسازی دو ملت و ظرفیت سینمای ایران برای همکاری با قطر تأکید کرد. وزیر فرهنگ، روابط ایران و قطر را تاریخی و صمیمانه خواند و برگزاری هفته فرهنگی ایران در قطر را نمونه‌ای موفق از اجرای موافقت‌نامه فرهنگی دو کشور دانست؛ موافقت‌نامه‌ای که در سفر رئیس‌جمهور ایران به قطر امضا شده است. صالحی در این دیدار همچنین با اشاره به جشنواره‌های سینمایی و هنری ایران، آمادگی هنرمندان ایرانی برای حضور در رویدادهای قطری را اعلام کرد. صالحی همسایگی و روابط خوب دو کشور را فرصتی برای توجه جدی‌تر به فرهنگ و هنر دانست و خواستار تداوم همکاری‌ها شد.

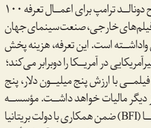

مصوبات اجباری نیست

غلامعلی حدادعادل، رئیس فرهنگستان زبان و ادب فارسی، در نشست خبری آیین نکوداشت زبان و ادبیات فارسی اعلام کرد که مصوبات این فرهنگستان برخلاف دوره اول، الزامی و اجباری نیست. او تأکید کرد که هدف، اجبار نویسندگان و اهل ادب به استفاده از واژه‌های مصوب با فشار قانون نیست، بلکه ترویج آن‌ها از طریق همکاری با رسانه‌ها و نقد سازنده است. این نشست به مناسبت روز یادداشت زبان فارسی و بزرگداشت فردوسی (۲۵ اردیبهشت‌ماه) برگزار شد. حدادعادل از تبدیل این روز به رویدادی گسترده‌تر خبر داد و گفت که امسال علاوه بر جشن رسمی، همایش‌های علمی و ادبی با حضور پژوهشگران و استادان غیرایرانی عضو فرهنگستان برگزار می‌شود. حدادعادل با اشاره به انقطاع نسلی در زبان فارسی، بر لزوم آموزش صحیح زبان در مدارس تأکید کرد.

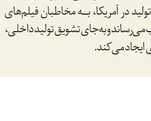

جهان سینما در برابر تعرفه ترامپ

اعلام طرح دونالد ترامپ برای اعمال تعرفه ۱۰۰ درصدی بر فیلم‌های خارجی، صنعت سینمای جهان را به واکنش واداشته است. این تعرفه، هزینه پخش فیلم‌های غیرآمریکایی در آمریکا را دوبرابر می‌کند؛ برای مثال، فیلمی با ارزش پنج میلیون دلار، پنج میلیون دلار دیگر مالیات خواهد داشت. مؤسسه فیلم بریتانیا (BFI) ضمن همکاری با دولت بریتانیا برای بررسی جزئیات، بر حفظ شراکت با آمریکا تأکید کرد. متیو دینر، از انجمن تهیه‌کنندگان استرالیا، این طرح را نگران‌کننده خواند و بر تقویت تولید داخلی تأکید کرد. نخست‌وزیر نیوزیلند نیز از دفاع قوی از صنعت فیلم خبر داد. کمیسیون فیلم اسپانیا هشدار داد که این تعرفه‌ها به تجارت آزاد سینمایی آسیب می‌زند و خواستار استراتژی دفاعی اتحادیه اروپا شد. کارشناسان معتقدند که این طرح، بدون حل مشکل هزینه‌های تولید در آمریکا، به مخاطبان فیلم‌های هنری آسیب می‌رساند و به‌جای تشویق تولید داخلی، موانع تجاری ایجاد می‌کند.

گزارش یک

چند روز کتاب در صدر

سی‌وششمین نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران

به عنوان یکی از مهم‌ترین رویدادهای فرهنگی کشور آغاز به کار کرد

نرگس کیانی
خبرنگار گروه فرهنگ

متن‌وحاشیه اخبار سی‌وششمین نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران، از نیمه دوم دی‌ماه سال گذشته که سیدعباس صالحی، وزیر فرهنگ‌وارشاد اسلامی در حکمی محسن جوادی، سرپرست معاونت امور فرهنگی این وزارتخانه را به‌عنوان رئیس نمایشگاه منصوب کرد تا دوم اردیبهشت‌ماه ۱۷ اردیبهشت‌ماه که محمدباقر قالیباف، رئیس مجلس شورای اسلامی برای افتتاح آن به مصلای امام خمینی(ره)، رفت، در صدر خبرهای حوزه کتاب بوده است.

نخستین دوره برگزاری نمایشگاه کتاب در دولت مسعود پزشکیان، با همه تغییرات و فرازونشیب‌هایش، زیر نظر شورایی برگزار می‌شود که ریاست آن برعهده محسن جوادی است. رئیس و اعضای شورای سیاست‌گذاری نمایشگاه سی‌وششم، نام این دوره را با تغییراتی پیوند داده‌اند که از جمله مهم‌ترین و البته پرسروصداترین آن‌ها، ممانعت از حضور کتابفروشی‌ها در نمایشگاه است؛ تصمیمی که به‌رغم اعتراضات صورت‌گرفته به آن به‌گفته ابراهیم حیدری، مدیرعامل خانه کتاب و ادبیات ایران، همچنین قائم‌مقام و سخنگوی نمایشگاه، به‌دلایل فنی و اجرایی و با در نظر گرفتن «منافع ناشران»، گرفته شده است. دیگر اتفاقی که نام نمایشگاه کتاب را به صدر اخبار حوزه کتاب برد، تغییر چندین‌ساله نام «مهمان ویژه» این رویداد بود تا این که سرانجام قرعه به‌نام عراق افتاد. این که برگزاری نمایشگاه کتاب میزان برای دولت آب می‌خورد؟ نیز سوالی بود که در روزهای پایانی اسفندماه سال گذشته، پس از انتشار عمومی رزمزینه و درآمدهای نمایشگاه سی‌وپنجم به میان آمد. سوالی که پاسخ آن، توضیحات اعتراض‌آمیز یاسر احمدوند، معاون فرهنگی پیشین و رئیس سی‌وپنجمین نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران را به همراه داشت.

اعتراض به نحوه بازنمایی حضور زنان در پوستر نمایشگاه و استقبال ابراهیم کریمی زنجانی، رئیس اتحادیه ناشران و کتابفروشان تهران از واپسازی بخشی از امور اجرایی نمایشگاه به صنف ناشران از جمله دیگر خبرهایی بود که نام دوره سی‌وششم را به سرخط خبرهای حوزه کتاب تبدیل کرد. برگزاری نخستین «فلوشیپ نشر تهران» همزمان با سی‌وششمین دوره نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران، از ۲۲ تا ۲۵ اردیبهشت‌ماه با هدف «تقویت حضور نشر ایران در عرصه جهانی و ایجاد ارتباط میان ناشران خارجی و داخلی با تمرکز بر ادبیات و تصویرگری کودک‌ونوجوان» و غیبت دنباله‌دار ناشرانی که چندسالی است با اهدافی چون «جلوگیری از تضییع حقوق مراکز پخش و کتابفروشی‌ها در پی فروش مستقیم کتاب توسط ناشر»، از حضور در نمایشگاه خودداری می‌کنند نیز از جمله دیگر خبرهایی بود که کنار نام دوره سی‌وششم نشست.

سی‌وششمین نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران از ۱۷ تا ۲۷ اردیبهشت‌ماه با شعار «بخوانیم برای ایران» به‌صورت فیزیکی در محل مصلای امام خمینی(ره)، همچنین به‌صورت مجازی در سامانه book.icfi.ir در حال برگزاری است. ناشران حاضر در این دوره، در فضایی به وسعت ۷۵ هزار مترمربع جانمایی شده‌اند. طبق گفته ابراهیم حیدری، براساس آمار، ۲ هزار و ۳۲۶ ناشر در نمایشگاه سی‌وششم حضور دارند؛ هزار و ۳۲۶ ناشر در بخش حضوری و مجموع ناشران در بخش مجازی. فعالیت جدی دست‌اندرکاران برگزاری نازه‌ترین دور نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران، با انتشار فراخوان ثبت‌نام ناشران از اسفندماه سال گذشته آغاز شد. اگرچه همین اتفاق بالطبع فرآیند اجرایی نمایشگاه را با تأخیر توأم ساخت اما چنان‌چه در نشست خبری این رویداد مطرح شد، غرفه‌ها برای چیدمان کتاب ناشران به‌موقع آماده و به ناشران تحویل داده شد تا به‌قول یاسر احمدوند، جمعیت کتاب دوباره بیاید به تماشا و کتاب و هرچه بسته به آن است، ارج یابد ولو به‌قدر چند روز.

فعالیت جدی دست‌اندرکاران برگزاری تازه‌ترین دور نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران، با انتشار فراخوان ثبت‌نام ناشران از اسفندماه سال گذشته آغاز شد. اگرچه همین اتفاق بالطبع فرآیند اجرایی نمایشگاه را با تأخیر توأم ساخت اما چنان‌چه در نشست خبری این رویداد مطرح شد، غرفه‌ها برای چیدمان کتاب ناشران به‌موقع آماده و به ناشران تحویل داده شد تا به‌قول یاسر احمدوند، جمعیت کتاب دوباره بیاید به تماشا و کتاب و هرچه بسته به آن است، ارج یابد ولو به‌قدر چند روز

ریزهزینه‌ها و درآمدهای بحث‌برانگیز

«ما کسی را متهم نمی‌کنیم که زیاد هزینه کرده است اما رویکردی که برای آینده انتخاب کرده‌ایم این است که از هزینه‌ها بکاهیم.» این بخشی از پاسخ محسن جوادی به خبرنگاران در نشست خبری سی‌وششمین نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران درخصوص هزینه‌های صورت‌گرفته برای این رویداد فرهنگی بود. او با بیان این که با وجود افزایش میزان تورم تلاش کرده‌اند هزینه‌ها را کم کنند افزود، این به آن معنا نیست که از کیفیت کار بکاهند. او همچنین از اعتقادش به لزوم افزایش دوبرابری بُن خرید کتاب و اهمیت شفافیت‌سازی گفت. اشاره جوادی درواقع به گزارشی از ریزهزینه‌ها و درآمد برگزاری سی‌وپنجمین نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران در سال ۱۴۰۳ بود که وزارت فرهنگ‌وارشاد اسلامی منتشر کرد و براساس آن اعلام شد، مجموع هزینه‌های نمایشگاه ۲۲۶۸۱۹۹ میلیون ریال بوده است. گزارشی که اعتراض یاسر احمدوند، معاون فرهنگی پیشین وزارت فرهنگ‌وارشاد اسلامی و رئیس سی‌وپنجمین دوره نمایشگاه کتاب تهران را به همراه داشت. سی‌وپنجمین دوره نمایشگاه کتاب تهران را به همراه داشت. نوشت: «یارانه، کمک دولت است، هزینه نیست و هرچقدر بیشتر شود خوب است، عالی است. پس یارانه را با هزینه جمع نبندید و ننویسید هزینه نمایشگاه بیش از ۲۲۰ میلیارد تومان شد، نخیر. هزینه نمایشگاه ۱۳۲ میلیارد تومان بود؛ به تقریب. یارانه نمایشگاه هم حدود ۹۵ میلیارد تومان بود.»

این ایرادی بود که در نشست خبری نمایشگاه سی‌وششم از سوی ابراهیم حیدری، قائم‌مقام و سخنگوی این رویداد نیز مورد پذیرش قرار گرفت. او با درست خواندن اصل هزینه‌ها در این مورد گفت، ما هزینه‌ها و یارانه‌ها را تفکیک نکردیم و این ایراد وارد است، اما اصل هزینه درست است. طبق آن‌چه در نشست خبری نمایشگاه سی‌وششم مطرح شد، در این دوره شاهد اختصاص بُن بیشتر و افزایش یارانه‌ها به‌منظور حضور بیشتر مردم و ناشران در نمایشگاه کتاب هستیم. هرچند برای مقایسه ریزهزینه‌ها و درآمدهای همواره بحث‌برانگیز آن باید منتظر پایان این رویداد و شفاف‌سازی مورد اشاره محسن جوادی، سرپرست معاونت امور فرهنگی، رئیس نمایشگاه سی‌وششم و رئیس شورای سیاست‌گذاری این دوره ماند.

تغییر چندباره نام «مهمان ویژه»

حضور در نمایشگاه‌های بین‌المللی کتاب با عنوان «مهمان ویژه» فرصتی است تا کشور منتخب بتواند از خود، چشم‌اندازی ادبی شامل تاریخ و فرهنگ‌اش به نمایش بگذارد. عنوان «مهمان ویژه» نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران «اولین‌بار در بیست‌وهشتمین دوره این رویداد (۱۳۹۳) در کنار نام افغانستان نشست. از دوره بیست‌وهشتم تا دوره سی‌وپنجم عمان، روسیه، ایتالیا، صربستان، چین، قطر، تاجیکستان و یمن به‌عنوان «مهمان ویژه» حضور داشتند. در این میان ترکیه از جمله کشورهایی بود که نامش دوبار به‌عنوان «مهمان ویژه» مطرح شد. بار نخست در آذرماه ۱۳۹۸، پیش از شیوع ویروس کرونا و قبل از آن که سی‌وسومین نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران تعلیق شود و بار دوم در روزهای پایانی سال ۱۴۰۲ که محمدمهدی اسماعیلی، وزیر وقت فرهنگ‌وارشاد اسلامی اعلام کرد، ترکیه در نمایشگاه کتاب سال ۱۴۰۴ «مهمان ویژه» نمایشگاه خواهد بود. بهمن‌ماه سال گذشته اما با وجود تفاهمنامه ذکرشده با کشور ترکیه، نام هند به‌عنوان «مهمان ویژه» مطرح شد و سرانجام نیمه دوم اسفندماه سال گذشته خبر آمد که در دیدار محسن جوادی با احمد فکاک‌البدرانی، وزیر فرهنگ و گردشگری جمهوری عراق، توافق شده است که عراق در سی‌وششمین دوره نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران به‌عنوان مهمان ویژه حضور داشته باشد.

حاشیه‌های فلوشیپ نخست

سال گذشته در سی‌وپنجمین دوره نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران اعلام شد، «پیش‌درآمدی بر فلوشیپ» همزمان با این رویداد وفلوشیپ اصلی در پاییز برگزار خواهد شد. هرچند درنهایت با توجه به تغییرات ایجادشده و رفت‌وآمد دولت‌ها، موضوع مسکوت ماند و سرانجام اعلام شد که این اتفاق در نمایشگاه سی‌وششم رخ خواهد داد. براساس آن‌چه در سایت فلوشیپ تهران آمده است، «نخستین فلوشیپ نشر تهران رویدادی است که همکاران مختلف را گردهم می‌آورد؛ از جمله وزارت فرهنگ‌وارشاد اسلامی، دبیرخانه گرنت ترجمه و نشر ایران، انجمن فرهنگی ناشران کتاب کودک و نوجوان و آژانس ادبی و ترجمه اینترنوتما نیز با ما همکاری دارند. تمام دست‌اندرکاران این رویداد سعی می‌کنند تا با یک تلاش منسجم تبادلات فرهنگی و خلاقیت را توسعه دهند. این فعالیت با حمایت همکاران و حامیان مالی این برنامه - که خواهان ترویج ادبیات کودک و نوجوان ایران هستند - امکان‌پذیر شده است.» این خبر در حالی اعلام شد که عضویت در کنوانسیون برن به‌عنوان اصلی‌ترین الزام برگزاری فلوشیپ مطرح می‌شود چراکه فلوشیپ محلی برای فروش رایت کتاب است و ناشران درباره خریدوفروش رایت سخن خواهند گفت.

حاشیه اصلی برگزاری این رویداد اما، حضور آژانس ادبی و ترجمه اینترنوتما از ترکیه بود که چندین‌سال است برپایی فلوشیپ ترکیه را برعهده دارد. یکی از نگرانی‌های مطرح‌شده درخصوص حضور این آژانس ادبی به اختیارات تفویض‌شده به آن و احتمال در انحصار گرفتن تبادل رایت کتاب‌های ناشران ایرانی برمی‌گشت. نگرانی‌هایی که ابراهیم حیدری نیز درخصوص آن به بیان توضیحاتی پرداخت و گفت: حضور آژانس ادبی ترک حالت تبلیغاتی دارد. او با اشاره به این که به‌خاطر شرایط خاص کشورمان معذوریت‌هایی در زمینه تبلیغات داریم و با توجه به تبادلات فرهنگی خوبی که با ترکیه داریم، می‌توانیم از ظرفیت‌های آن‌ها استفاده کنیم تا کار تبلیغی و ترویجی انجام شود تاکید کرد، همه کارها توسط آژانس‌های داخلی و همین‌طور انجمن فرهنگی ناشران کودک که تجربه خوبی در این زمینه دارند، انجام می‌شود. در کنار این توضیحات بسیاری نیز معتقدند، اگر این حضور مدیریت شود شاید بتواند کمک‌کننده باشد و باید دید این رویداد چگونه برگزار می‌شود.

دوگانه ناشر راضی و کتابفروش ناراضی

«نمایشگاه کتاب متعلق به ناشران است و هرکسی باید جای خودش بنشیند و به حق خودش قانع باشد.» این واکنش ابراهیم حیدری، قائم‌مقام و سخنگوی سی‌وششمین نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران به سوال خبرنگاران در حاشیه رونمایی از پوستر نمایشگاه در مورد حذف کتابفروش‌ها از این رویداد بود. او تعبیر وضعیت حضور کتاب‌فروش‌ها در نمایشگاه را امری بنا بر اقتضای زمانه دانست و گفت: «پیش از این شورای سیاست‌گذاری تصمیم گرفته بود کتابفروشان در نمایشگاه حضور داشته باشند، امروز هم شورای سیاست‌گذاری تصمیم گرفته است کتابفروشی‌ها حضور نداشته باشند؛ هم به‌دلایل فنی و اجرایی، هم به‌دلیل سیاست‌ها و رویکردهایی که در دستور کار قرار دارد.» اگرچه حیدری معتقد است، حضور کتابفروشی‌ها در نمایشگاه کتاب با آیین‌نامه این رویداد در تعارض است اما اعتراض کتابفروشی‌ها به عدم‌حضور در سی‌وششمین دوره این رویداد از زمان طرح زمزمه‌های این تصمیم، از اسفندماه سال گذشته تاکنون یکی از پررنگ‌ترین حاشیه‌های آن را رقم زده است.

درمجموع فارغ از محق بودن ناشران یا کتابفروش‌ها و استقبال یا اعتراض آن‌ها، آن‌چه این مسئله را به محل بحث و حتی برخاشگری تبدیل کرد، نبود عزمی برای اطلاع‌رسانی و بیان شفاف دلایل شورای سیاست‌گذاری هنگام اخذ چنین تصمیمی بود. تا جایی که می‌توان گفت، صدای کتابفروشانی که ناشر نیستند و تنها فروشنده کتاب بخشمار می‌آیند برای در نظر گرفتن تمهیدات حمایتی از جمله اهدای وام جهت برپایی نمایشگاه‌های مجازی استانی کتاب، تنها با حضور کتابفروشان هر استان با هدایت کردن بخشی از خرید نهادهای وابسته به وزارت فرهنگ‌وارشاد اسلامی به سمت کتابفروشی‌ها برای جبران تبعات تصمیم گرفته‌شده، چندان به گوش نرسید. اگرچه می‌توان امیدوار بود، ارائه توضیحات بیشتر درخصوص علت اتخاذ این تصمیم و درخواست از رسانه‌ها برای کمک به تبیین و تشریح آن، بتواند درنهایت منجر به اتفاقاتی خجسته برای اهالی نشر و کتاب در نمایشگاه‌های آتی شود.

عکس: ایرنا

گزارش دو

رویدادی پخته اما با مشکلات همیشگی

سی‌وششمین دوره نمایشگاه کتاب تهران افتتاح شد و همچنان بسیاری از کارها در دقیقه ۹۰ انجام می‌شود

سوسن سیرجانی
خبرنگار گروه فرهنگ

سی‌وششمین نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران افتتاح شد. امسال اولین دوره برگزاری این رویداد فرهنگی در دولت چهاردهم است. نمایشگاه کتاب فارغ از همه حاشیه‌ها، اتفاق مهمی است که علاوه بر وزن فرهنگی که در جامعه ایجاد می‌کند، می‌تواند به حیات نشرهای کوچک هم کمک کند و از طرفی، محل سودآوری برای وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی هم محسوب می‌شود. در تمام این سال‌ها مسائل صنفی و حاشیه‌هایی درباره برگزاری این نمایشگاه وجود داشته که کوهمیش به گوش مخاطب این رویداد هم رسیده. چند روز پیش از شروع برگزاری نمایشگاه با حسین جاوید، فعال حوزه نشر و صاحب انتشارات سده گفت‌وگو کردیم. اینکه چند روز مانده به افتتاح نمایشگاه هنوز برخی از مسائل حل نشده، همچنین در میان هیاهوی این رویداد فرهنگی و حضور نشرهای بزرگ، یک انتشارانی کوچک چطور می‌تواند به مسیر فرهنگی خود ادامه دهد، موضوعاتی است که به آن پرداختیم.

تغییری بزرگ از سوی دولت جدید

پس از شیوع کرونا یعنی از اردیبهشت‌ماه ۱۳۹۹، چرخه نشر در ایران دچار تحولاتی شد. یکی از بزرگترین مسائل این بود که تا مدتی امکان برگزاری حضوری نمایشگاه وجود نداشت، بنابراین دولت تصمیم گرفت بخش مجازی را به نمایشگاه وارد کند. اما مسئله دیگر ضرر بزرگ به کتابفروشی‌ها در دوران کرونا بود. چون کتاب یک کالای ضروری نیست و ناخودآگاه مردم ترجیح می‌دادند در کتابفروشی‌ها حضور پیدا نکنند. این اتفاق باعث شد که کتابفروشی‌ها هم به حاشران در نمایشگاه کتاب اضافه شوند. حالا در دولت چهاردهم تصمیم گرفته شده که این بخش از نمایشگاه حذف شود. حسین جاوید در توضیح این مسئله گفت: «به‌رغم تمام مخالفت‌هایی که وجود داشت، ارشاد کتابفروشی‌ها را هم بعد از کرونا وارد نمایشگاه کرد. این در حالی بود که یکی از قوانین مهم نمایشگاه همیشه این بود که اگر ناشری کتابی از انتشارات دیگری را در غرفه‌اش می‌گذاشت، غرفه‌اش پلمب می‌شد یا به هیئت تخلفات معرفی می‌کردند. اما وقتی کتابفروش‌ها به جمع حاضران در نمایشگاه اضافه شدند، این اتفاق از سمت قشر معدودی از کتابفروشی‌ها سودجو، شراربطی را فراهم کرد که در آنها آبروی صنف را به بازی گرفتند و کتاب‌های افست و تقلبی می‌فروختند. یعنی در این شرایط کتابفروشی‌ها، کتاب همه انتشارانی‌ها را می‌فروختند اما انتشارانی‌ها اجازه نداشتند کتاب همدیگر را بفروشند. این تناقض آشکاری با آیین‌نامه وزارت ارشاد داشت». حالا با روی کار آمدن دولت چهاردهم تصمیم شورای سیاست‌گذاری نمایشگاه بر این رویه قرار گرفته که جلوی حضور کتابفروشی‌ها در نمایشگاه گرفته شود و از طریق دیگر این بخش ارزنجیره تامین نشر را حمایت کنند. با توجه به گفته‌های این فعال نشر، انگار این تصمیم‌گیری کار را در صنف ناشران به اعتراض و حتی تهدید کشانده. اما شورای سیاست‌گذاری وزارت ارشاد مقاومت کردند تا سنگ‌بنای اشتباهی که در دولت‌های قبلی گذاشته شده، تصحیح شود. جسین جاوید در ادامه اشاره به تغییرات نمایشگاه در دوره جدید به یک اتفاق خوب دیگر هم اشاره کرد و آن حمایت دولت از ناشران الکترونیک در نمایشگاه سی‌وششم است. طرحی نو که اگرچه دیر اما همگام با صنعت نشر در دنیاست و باید نتایج آن را در سال‌های بعد بررسی کرد.

روزهای پیش از شروع نمایشگاه کتاب

نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران از سال ۱۳۶۶ شروع به‌کار کرده و حالا دیگر وارد سی‌وششمین دوره برگزاری اش شده؛ یک رویداد فرهنگی که دیگر به پختگی رسیده؟ این موضوع در روش ثبت‌نام ناشران برای حضور در این نمایشگاه قابل مشاهده است. از طرفی امسال به‌دلیل نبود حدس و گمان‌ها برای جابه‌جایی محل نمایشگاه مانند چندسال اخیر، انگار ناشران با خیال راحت‌تری به برگزاری این رویداد در مصلی تهران مطمئن بودند. اما چیزهایی هست که هر سال تکرار می‌شود و گاهی آزاردهنده است. جاوید درباره روزهای پیش از شروع نمایشگاه و رول همیشگی که وجود دارد، می‌گوید: «ما همیشه اصطلاحاً دقیقه ۹۰ هستیم. هرسال همین داستان است و ما هرچه اعتراض می‌کنیم، گوش شنوایی نیست. نمایشگاه ۱۷ اردیبهشت‌ماه شروع می‌شود. از پنج روز پیش از شروع نمایشگاه هنوز ناشران جای خودشان را نمی‌دانستند و غرفه‌سازی هم شروع نشده بود. البته همه می‌دانیم که تا روز شروع نمایشگاه بالاخره انجام می‌شود اما چرا باید همیشه همه‌چیز با عجله باشد. در بسیاری از سال‌های برگزاری نمایشگاه، روز اول بعد از افتتاحیه و حتی حضور رئیس‌جمهور و وزیر ارشاد، در سالن‌ها می‌بینیم که هنوز این طرف و آن طرف می‌دوند. یکی کارت خوانش قطع است، یکی کتیبه‌اش نصب نشده و یکی هنوز دارد بار جابه‌جایی کند. این خیلی مناسب نمایشگاه نیست. اگر ارشاد با برنامه‌ریزی دقیق‌تری پیش برود، وقتی درهای نمایشگاه به روی مردم باز می‌شود، از همان ثانیه اول هم‌چیز مرتب خواهد بود.» البته بخشی از این ناهماهنگی‌ها به خود ناشران هم برمی‌گردد که تا روزهای دوم و سوم هنوز مشغول تجهیز غرفه‌های‌شان هستند. این فعال نشر در ادامه توضیح می‌دهد: «البته تنها ارشاد را نباید آماج انتقادات قرار داد، واقعیت این است که ۱۰ تا ۱۲ ارگان دولتی در نمایشگاه دخیل هستند و هماهنگی سخت است. اما به‌هرحال تا پنج روز مانده به افتتاح جشنواره هنوز هیچ‌کس غرفه خودش را نمی‌شناخت.»

چه کسانی از نمایشگاه جا می‌مانند

همیشه بحث عدم‌حضور برخی ناشران در نمایشگاه کتاب مطرح بوده؛ موضوعی که در سال‌های اخیر و به‌دلیل بروز برخی مسائل سیاسی و اجتماعی شکل جدی‌تری هم به خود گرفته. اما اینکه واقعاً چه ناشرانی حق حضور در نمایشگاه بین‌المللی کتاب را ندارند بیشتر از اینکه یک موضوع سیاسی باشد، مسئله‌ای صنفی است. یعنی تخلفات ناشران معمولاً آن‌ها را از حضور در این رویداد منع می‌کند. صاحب نشر سده ـ در توضیح این موضوع ـ این عدم‌حضور را به سه دسته تقسیم می‌کند: «برخی از ناشران خودشان تمایلی به حضور ندارند. مثلاً ناشران بزرگی مثل نشر نی، نشر مرکز و نشر قطره. آنها معتقدند، برای حمایت از کتابفروشی‌ها در نمایشگاه حاضر نمی‌شویم یا برخی دیگر معتقدند که توجیه اقتصادی ندارد. اما گروه دوم آنهایی هستند که تخلفاتی داشته‌اند. مثل فروش کتاب غیر کپی، کتابسازی و... انتظار جامعه نشر هم این است که این دسته حضور نداشته باشند. یک دسته کوچک هم شاید به‌دلایل سیاسی از حضور منع شوند، اما معمولاً خیلی به‌ندرت این اتفاق افتاده که ناشری را به‌دلایلی غیر از دلایل صنفی از حضور در نمایشگاه محروم کنند. البته در این میان بعضی از نشرهای کوچک هم دوست دارند که این جنجال‌ها را به‌وجود بیاورند.»

ماجرای یارانه و بُن کتاب چیست

در همه این سال‌ها موضوعی مورد مناقشه درباره نشرهایی که در نمایشگاه حضور پیدا می‌کنند، وجود داشته و آن یارانه و کمک‌هایی است که از سوی وزارت ارشاد به نشرها می‌شود. اما انگار نه‌تنها کمکی از سوی ارشاد صورت نمی‌گیرد، بلکه اتفاقاً نمایشگاه از طرق مختلف برای وزارت ارشاد سودده است. برای غرفه نشرهای کوچک تا متوسط، بین ۲ تا ۴ میلیون اجاره گرفته می‌شود و هرچه غرفه بزرگتر شود، به همان نسبت اجاره بالاتر می‌رود. غرفه‌های تبلیغاتی و اغذیه هم اجاره داده می‌شوند. از طرفی معمولاً یک عدم‌توازن هم اشاره می‌کند: «ارشاد می‌گوید بالغ بر ۲۰ هزار مجوز نشر صادر کرده‌ایم. اما واقعیت این است که شاید حدود دو هزار ناشر فعال و نیمه‌فعال داریم و تقریباً هزار کتابفروشی فعال در سطح کشور. معمولاً در همه دنیا تعداد کتابفروشی‌ها چند برابر ناشران است. در این شرایط معمولاً ناشران کوچک، متوسط و حتی بزرگ، این امکان را پیدا نمی‌کنند که کتاب‌های‌شان را در کتابفروشی‌ها عرضه کنند. کتابفروشی‌ها هم معمولاً کتاب‌های خوش‌فروش و کپربرسک‌تر را می‌فروشند. اما نمایشگاه این شرایط را فراهم می‌کند که این دسته از کتاب‌های جامانده از چرخه عرضه در کتاب‌فروشی‌ها هم دیده شوند و به فروش برسند.»

اما موضوعی که مهم است، بازنگری در زنجیره پخش و فروش کتاب در ایران است. براساس گفته این فعال حوزه نشر: «زنجیره دچار مشکل شده و تسویه‌حساب‌های طولانی‌مدت، حدود ۶ تا ۸ ماهه باعث می‌شود که ناشر نقدینگی نداشته باشد. مثلاً ناشر امروز کتابش را چاپ کرده و هزارتا فروخته، اما طول می‌کشد تا این پول به او برسد. اگر بخواهد فردا کتاب را به چاپ دوم برساند، باید پول چاپ دوم را نقدی پرداخت کند. این وقفه‌ای که بین فروش و تسویه به وجود آمده، باید بازنگری شود. این وقفه ضربه‌زننده است، بنابراین نمایشگاه شبیه یک مُسکن عمل می‌کند که ناشرها نقدینگی‌شان را برطرف کنند و به حیات‌شان ادامه بدهند.» البته این موضوع درباره نشرهای کوچک صدق می‌کند. اگر نمایشگاه برگزار نشود، ناشرهای کوچک حذف می‌شوند، ناشرهای متوسط تضعیف می‌شوند و تنها ناشرهای بزرگ می‌مانند. این شرایط به‌ضرر همه مخصوصاً کتابفروشی‌هاست؛ زیرا وقتی صنفی انحصاری می‌شود، این بازیگران اصلی هستند که قواعد را تعیین می‌کنند.

شهر سیاه و خاکستری

ویرانی یک بازگشت موفق برای گرت ایوانز است

امیرحسین صدقی
فعال ارتباطات

فیلم «ویرانی» (Havoc)، به کارگردانی گرت ایوانز و با نقش‌آفرینی تام هاردی، یکی از موردانتظارترین آثار اکشن سال ۲۰۲۵ بود که پس از مدت‌ها تأخیر سرانجام توسط نتفلیکس منتشر شد. گرت ایوانز که بیشتر با فیلم‌های نفس گیر و خشونت‌بار «The Raid» شناخته می‌شود، این‌بار نیز در «ویرانی» به همان زبان سینمایی وفادار مانده است، اما این‌بار با روایتی خاکستری‌تر، پیچیده‌تر و حتی شخصی‌تر از قبل. داستان فیلم در بطن یک شهر سرد و پرآشوب شکل می‌گیرد؛ جایی که کارآگاه توماس واکر (تام هاردی) پس از یک معامله مواد مخدر نافرجام وارد زنجیره‌ای از رویدادهای خشن و پرده‌برداری از یک شبکه فساد دولتی و مافیایی می‌شود. واکر نه قهرمان است، نه ضدقهرمان، بلکه مردی زمانه‌ای خسته از سیستمی آلوده است که حتی نمی‌داند برای چه می‌جنگد، جز پناه و شاید تلافی. روایت فیلم بر محور تجارت پسر گمشده یک سیاستمدار می‌چرخد، اما این تنها پوششی است برای نمایش یک بازار چند لایه از دروغ، قدرت و تباهی نظام‌مند. ایوانز در طراحی داستان، بیشتر به ساختار اپیزودیک وفادار مانده و فیلم عملاً به مجموعه‌ای از درگیری‌ها و لحظات تنش‌زا تقسیم شده که هر کدام بخشی از زخم‌های شهر و واکر را آشکار می‌کنند. این انتخاب ممکن است در نگاه نخست ساختار روایت را پاره‌پاره جلوه دهد، اما در بافت فیلم، مانند قطعاتی از یک پازل به‌تدریج به یک کل معنادار منتهی می‌شوند. مهمترین نقطه قوت «Havoc» بی‌تردید کارگردانی آن است. گرت ایوانز استاد طراحی صحنه‌های آکشن در فضاهای بسته و شلوغ است، و این مهارت را به اوج تازه‌ای رسانده است. نحوه حرکت دوربین، تدوین خشن و پویا، و هماهنگی بازیگر با محیط، همگی در خدمت القای حس فرسودگی، خشونت فیزیکی و خستگی روانی قرار گرفته‌اند. یکی از ویژگی‌های منحصربه‌فرد این فیلم، استفاده مداوم از لانگ‌تیک‌هایی است که دوربین، بدون بریدن نما، درگیری‌ها را دنبال می‌کند. در یکی از سکانس‌های به‌یادماندنی، واکر از یک راهروی تاریک عبور می‌کند و با چندین دشمن مبارزه می‌کند، در حالی که دوربین به‌گونه‌ای اُرگانیک حرکت می‌کند که مخاطب احساس می‌کند خودش در صحنه حضور دارد. این لحظات یادآور «The Raid» هستند اما پخته‌تر، کنترل‌شده‌تر و کمتر وابسته به اکشن صرف. همچنین، استفاده از رنگ‌های سرد، طراحی صحنه‌های پرجزئیات و نورپردازی با کنتراست بالا، فضای شهری و آشفته فیلم را بسیار ملموس و تهدیدآمیز کرده است. برخلاف بسیاری از فیلم‌های اکشن هالیوودی، در «Havoc» خبری از صحنه‌های بزرگ و برق نیست؛ همه چیز خام، سخت و خاکستری است. درست مثل دنیای واکر. تام هاردی در نقش واکر، باز هم نشان می‌دهد که استاد بازی در قالب مردان شکسته و آسیب‌دیده است. واکر نه دیالوگ‌های زیادی دارد، نه احساساتش را بیرون می‌ریزد، اما هاردی با زبان بدن، نگاه‌ها و مکث‌های طولانی، دنیای درونی شخصیت را به تصویر می‌کشد. او نه یک ابرقهرمان است، نه حتی مردی اخلاق‌گرا؛ بلکه مردی است که در خرابه‌های اخلاقی جهان اطرافش گیر افتاده و فقط برای زنده ماندن می‌جنگد. از دیگر بازیگران، فارست ویتاکر در نقش یک مأمور فاسد پلیس، و تیموتی اولیفانت در نقش سیاستمداری دوچهره نیز عملکرد قابل قبولی دارند، هرچند فیلم بیشتر از آنکه کاراکتر محور باشد، فضا و کنش